

Montessori pro nejmenší je způsob fungování s dětmi umožňující jejich samostatnost a zkušenosti

Montessori pedagogika staví na vrozené potřebě malých dětí **fungovat v reálném světě samy a na zájmu začlenit se do života svého okolí**. Malé děti potřebují vykonávat stejné činnosti, jaké vidí u nás dospělých. Potřebují získávat **vlastní a opravdové zkušenosti** a přitom používat reálné předměty (skleněné skleničky, kovové příbory, porcelánové talířky...), předměty přiměřené velikosti, se kterými se jim daná činnost snadněji osvojuje, a zároveň takové, díky kterým děti mohou vnímat důvěru dospělých v jejich schopnosti

Hlavní myšlenka montessori přístupu „*pomoz mi, abych to dokázal sám*“ vyjadřuje potřebu dítěte konat samo a dospělého vyzývá k takovému jednání, které **umožňuje dítěti v rámci jeho aktuálních možností a schopností zvládat jednotlivé činnosti CO NEJVÍC SAMOSTATNĚ**

A u nejmenších je montessori také o přirozené **SPOLUPRÁCI DOSPĚLÝCH S DĚTMI A O POSKYTOVÁNÍ FUNKČNÍCH INFORMACÍ**

A aby děti mohly začít sbírat zkušenosti, dá se jim **POSKYTOVAT**:

- přípravené prostředí, ve kterém mohou fungovat soběstačně
- předměty/aktivity, které umožňují procvičovat různé činnosti
- postupy zacházení s předměty (= vzory)
- dostatek času na procvičování činností
- spolupráci a blízkost dospělého, tj. být k dispozici, když dítě potřebuje spolupráci, a přitom směřovat k rovnováze mezi pozorováním a zásahy
- pozornost, porozumění, důvěra, láska ...

Montessori je přístup k dětem v běžných denních situacích (nejen v herně) 😊
nejde o hru s několika pomůckami, jde o fungování v realitě v přítomnosti

Je dlouhodobě odpozorováno, že malé děti procházejí obdobími zvýšené vnímavosti, kdy mají intenzivní potřebu **po určitou dobu opakovat nějakou činnost až do jejího zvládnutí**. Děti potřebují zkoumat, objevovat, seznamovat se s prostředím, seznamovat se s běžnými zvyklostmi naší společnosti, potřebují vnímat zvuky a mateřský jazyk, potřebují se hýbat-pohybovat, potřebují být aktivní, potřebují pečovat o sebe, pečovat o prostředí, potřebují pracovat... **potřebují téměř neustále zdokonalovat své dovednosti SKRZE VLASTNÍ ČINNOST** 😊 **potřebují si opakovanou aktivitou potvrzovat nové poznatky, nabírat znalosti**

Montessori poskytuje kvalitní návody a množství tipů na aktivity malých dětí. A také nechává prostor pro vývoj na základě potřeb, ne na základě toho, co děti baví či nebaví. **Malé děti konají pro činnost samotnou, pro sbírání poznatků o světě, pro učení**. Nejmenší děti netuší, co dospělí vnímají pod pojmem zábava, dokud jim to nezprostředkují. Ty **nejmenší děti jsou aktivní samy od sebe**, jsou vedeny instinktem, intuicí, vrozenými vnitřními potřebami, možnostmi prostředí... a samozřejmě i startujícími mentálními programy mysli...

Malé děti se přizpůsobují okolnímu světu, snaží se začlenit se mezi nás

Montessori pro nejmenší je o přirozené spolupráci dospělých, aby si děti měly šanci osvojovat základní dovednosti a procvičovat běžné denní činnosti, např.

- oblékat se – natahovat a svlékat nohavice, strkat ručičky do rukávů, posunovat zipem, rozepínat a zapínat druky/patenty, natahovat a svlékat ponožky, čepice...
- obouvat se – zouvat botičky, zalepovat suché zipy, rozvazovat tkaničky
- stolovat, jíst, pít – připravit si jídlo, prostírání, talířek, lžičku, skleničku; samostatně jíst a pít; dokázat smést ze stolu drobečky, utírat prostírání...
- postarat se o sebe, o prostředí, o své věci atd. atd.

U malých dětí **jde o DLOUHODOBÝ PROCES**, než se naučí např. nalévat pití a pít ze skleničky. Začíná to přenášením fazolek z mističky do mističky, pokračuje přesypáním a posléze přeléváním vody mezi skleničkami či džbánky a pak pokračuje zručností nalít si správné množství vody z džbánu do skleničky a schopností sebeobsluhy. S tím často souvisí utírání kapiček vody hadříkem ze stolu, utírání podlahy hadrem/mopem, mytí nádobí a utírání ručiček...

Když má malé dítě k dispozici optimální množství reálných předmětů přiměřené velikosti, má možnost vidět opakovaně jednoduché a funkční postupy zacházení a je mu dopřán dostatek času na procvičování, výsledkem může být **postupně se rodící soběstačnost** a s tím související **vnitřní spokojenost a jistota**

Montessori přístup z pohledu dospělého také znamená

- vnímat dítě jako bytost s obrovským potenciálem
- pozorovat dítě pro zjišťování jeho záměrů, potřeb a senzitivních období
- znát možnosti, jak dítěti vyjít vstříc, a dělat to
- nezištně ukazovat, co lze dělat, bez záměru dítě něco učit
- vnímat, že chyba je příležitost k hledání řešení
- poskytovat dostatek času na hru, procvičování, aktivitu i na fáze klidu
- poskytovat informace o běžných hranicích („co/kde ano a co/kde ne“)
- přistupovat k dítěti a komunikovat s ním i s okolím rovnocenně
- poskytovat dítěti možnost vědomí souvislostí
- zprostředkovávat dítěti vztah k okolí, k přírodě, k míru i k principu života skrze vlastní jednání

...být vnitřně v klidu v naladění na přítomnost tj. na to, co je potřeba

Montessori herna je **trenažér**

Herna je **trenažér pro život – pro sbírání zkušeností**. Děti mají možnost osvojovat si dovednosti a nové poznatky, učit se respektovat hranice i jeden druhého, učit se, jak se „funguje“ ve společnosti... A dospělí mají možnost učit se s dětmi vědomě spolupracovat, vnímat je a komunikovat s nimi, a **poskytovat jim takové informace, které vedou k řešení situací**... Zkrátka učit se fungovat s dětmi naladěně v každém okamžiku... a to je **o hledání a nalézání rovnováhy** mezi potřebami dítěte a našimi potřebami, mezi potřebami skupiny i herny, a také mezi běžnými hranicemi, oprávněnými požadavky, bezpečností... Neexistuje na to univerzální návod, ale dá se říci, že klíčem k fungování v herně může být na jedné straně **mentální uvolnění, vnitřní rovnováha** a schopnost ustoupit z postoje ega (tj. osobnosti), a na druhé straně **jistota** v postojích a **flexibilita** pramenící z moudrosti

Hlavní myšlenky přístupu M. Montessori

Maria Montessori (1870-1952) se zaměřila na dětskou schopnost přijímat poznatky ze svého okolí a na jejich neúnavný zájem o práci s pomůckami. Všechno vybavení, všechna cvičení, přístupy i technika, kterou vyvinula, vychází z **poznatků získaných při pozorování dětí vyvíjejících činnost samovolně a samostatně bez zásahů dospělých**

„POMOZ MI, ABYCH TO DOKÁZAL SÁM“

Tato prosba v kostce shrnuje celý přístup pedagogiky Marie Montessori. Dítě potřebuje samostatnou činnost, vlastní aktivitu a teprve když si neví rady, obrací se na dospělého, který **svým příkladem, pochopením, respektem, pozorností na přítomnost a způsobem komunikace může přispět** k tomu, aby dítě vlastními silami a svým tempem získávalo nové zkušenosti.

DÍTĚ SAMO VOLÍ SVÉ ČINNOSTI

Ono samo má rozhodující vliv na svůj vývoj. Samo volí, co bude dělat, s čím, s kým a jak dlouho. Následování jeho intuice pak ústí ve vlastní aktivitu, která se největší měrou podílí na utváření jeho osobnosti. A ačkoliv se vyvíjí v kontaktu s prostředím, z něhož čerpá podněty, a s lidmi v jeho okolí, pouze dítě samo určuje, které podněty a kdy ovlivní jeho vývoj.

DÍTĚ PROCHÁZÍ OBDOBÍMI ZVÝŠENÉ VNÍMAVOSTI

Každé dítě prochází mnoha různými obdobími zvýšené vnímavosti, neboli senzitivními obdobími. Jsou to časové úseky, během nichž má dítě silný zájem až nadšení pro opakování nějaké činnosti, kterou si díky zaujetí může osvojit velmi rychle. Dítě je schopno se intenzivně soustředit na činnost, která ho zaujme. Když se daří neklást dítěti překážky a vycházet vstříc potřebám pramenícím z jeho senzitivity, dítě má klid na činnost a na bytí v přítomnosti.

DÍTĚ POTŘEBUJE KVALITNĚ, tj. FUNKČNĚ PŘIPRAVENÉ PROSTŘEDÍ

Prostředí připravené dětem na míru je klíčové pro osvojování nových poznatků a sbírání zkušeností samostatně a soběstačně, tj. bez vnější pomoci. Připravené prostředí je čisté, prosluněné, estetické, přehledné, logicky a prakticky uspořádané a především prakticky použitelné. Kvalitně připravené prostředí je základ spokojenosti.

PRO DÍTĚ JE RUKA SKVĚLÝ NÁSTROJ

Při získávání nových poznatků je třeba vycházet od konkrétního poznávání a manipulace s věcmi. Práce rukou je základem pro pochopení věcí a jevů i pro rozvoj myšlení a řeči.

Jsem pro dítě vzor (kdykoli a kdekoli)

Dítě se učí nápodobou, zapamatovává si veškeré pohyby... činnosti... slova... jednání osob svého okolí (i jejich vnitřní naladění v různých situacích). Proto je pro něj podstatné vidět od začátku funkční vzory. Při pobytu s malým dítětem je podstatné vědomí, že dítě často kopíruje činnosti po nás nebo že jeho činnost může mít často základ v našem předchozím konání, způsobu myšlení i v našich postojích vůči všemu možnému.

To, co dítě vidí, velmi často může přebírat jako vzorce pro svou činnost. **Má smysl konat vědomě s ohledem na to, aby dítě mohlo dokázat po nás jednotlivé činnosti co nejjednodušším způsobem napodobovat.**

Má smysl **vlastním příkladem NEZIŠTNĚ UKAZOVAT, JAK SE ŽIJE...**

- **Jak se stoluje** – jak se nosí talířky, skleničky, příbory, prostírání; kde má vše své místo; jak se pije, jak se jí... jak se utírají ústa... jak se jí vědomě... kde je místo na stolování a kde ne... jak se zametají drobečky po jídle...
- **Jak se obléká** – jak se navlékají ponožky, jak se oblékají trička, kalhoty... jak se dají strčit ruce do rukávů... kde se dá oblečení chytit, aby se do něj dobře mohlo... jak se dá uchopit zip a jak jej táhnout... kde jsou suché zipy a co s nimi... jak fungují plastové druky a patenty, knoflíky a přezky... jak se skládá oblečení... kam se ukládá... kam patří špinavé prádlo... jak se věší oblečení na háčky a na ramínka...
- **Jak se pečuje o sebe** – jak se češe, jak se smrká, jak se myjí ručičky, jak se myje obličej, jak se chodí na wc/nočník a jak se utírá, jak se myje tělo, jak se sprchuje, jak se myjí vlasy, jak se maže krémem/olejíčkem...
- **Jak se pečuje o prostředí a o věci** – jak se nosí předměty, jak se vrací vše po použití zpátky, jak se utírá nebo myje stůl, jak se myje podlaha, jak se luxuje, jak se prádlo pere-věší-suší-skládá a kam se vrací čisté, jak se zalévají květiny, jak se čistí zrcadlo, jak se čistí boty, jak se leští dřevo/kovy, jak se utírá prach, jak se převlékají peřiny, jak se větrá, jak se balí věci do batůžku a jak se vybalují
- **Jak se připravují pokrmy** – jak se krájí, loupe, škrábe, strouhá, drtí, míchá, mixuje... jak se myje nádobí... jak se obsluhuje myčka... jak se servíruje jídlo... jak se servíruje pití... jak se děkuje za suroviny/potravinu
- kde se hraje / kde se nehraje... kde se jí / kde se nejí... kde se dá běhat a kde ne... s čím a kde se dá házet a s čím/kde ne... kde se dá fungovat hlasitě... kde se mluví tiše... jak se oslovují lidé... jak se zdraví... jak se děkuje... jak se vědomě (tj. nezaujatě) pozoruje svět 😊 atd.

Malé děti potřebují mnohokrát a opakovaně vidět od nás dospělých, jak se s předměty dá zacházet. Cokoli, co děláme V HERNĚ my dospělí, slouží jako vzor pro všechny. Proto má smysl konat vědomě s ohledem na všechny děti (i dospělé). Má smysl vědomě např. nosit věci oběma rukama, používat koberečky (a obcházet je), vracet věci na místo, jíst a pít u stolečku, vědomě tiše komunikovat atd.

K představení pomůcky/aktivity dítěti se užívá vlastní hra nebo „skrytá prezentace“, tj. vědomá ukázka hry s pomůckou. Klíčem k ukázce je **NEZIŠTNÝ PŘÍSTUP** – tj. **hrát si či předvádět činnost bez nároku na výsledek/efekt. Není cílem něco dítě naučit ale „jen“ poskytnout informaci.**

Při zacházení s věcmi v herně má smysl soustředit se na

- pomalé, klidné, promyšlené pohyby
- přenášení předmětů oběma rukama
- přenášení předmětů po jednom
- rozmísťování předmětů na kobereček zleva doprava nebo shora dolů
- to, aby se dítě na hru dívalo ze správné strany tj. ne odnaproti, aby nevnívalo obraz zrcadlově
- dokončování činností (uklizení koberečků, podložek, uklizení svačinek, i když nejsou dojedené, zasunování židlí atd.)
- tiché ukázky – tj. během manipulace s předměty má smysl nekomentovat, jen se ukazují jednotlivé pohyby
- poskytování jednoduchých pojmů, názvů, informací

Pro maminky těch nejmenších dětí v herně je podstatné vědomí, že byt jejich děti procházejí rychlým fyzickým vývojem, absorbují postupy činností ze svého okolí svým tempem, pozvolna a zároveň **neustále**

Je na místě velké porozumění a pochopení pro schopnosti dítěte v daném věku. Nemá smysl srovnávat činnosti různých dětí, vývoj je znát každý měsíc, ale porovnatelné to není nikdy. Každý má svůj způsob, svoje tempo... ale všichni potřebují dospělého naladěného na přítomnost, dítě i sebe

Maminky se v herně učí respektovat tempo svého dítěte, akceptovat jeho způsob zacházení s předměty, učí se s dítětem komunikovat na bázi oboustranného respektu, učí se vnímat dítě v přítomných okamžicích, učí se hledat slova, která situace řeší, zjišťují, co jejich dítě zajímá, a mají možnost vnímat jedinečnost vlastního dítěte, oceňovat jeho činnost a vědomě s ním být

Dospělí v herně a komunikace (tj. jazyk)

- DOSPĚLÍ s dětmi spolupracují a ukazováním-informacemi-navigací jim poskytují návod, jak přenášet předměty z poliček **na místo pro hru, tj. na stolek nebo kobereček**, a po použití zase vracet věci na své místo
 - na pomůcku, kterou dítě pro hru zvolí, tj. odnese si ji na místo k hraní, má po dobu používání **výhradní právo** (které je potřeba respektovat) a také nese za pomůcku po celou dobu **odpovědnost**, že zůstane v pořádku a že zase bude vrácena na své místo
 - k „právu prvního“ je většinou potřeba v situacích verbálně přispět, vykomunikovat, co je potřeba, protože děti toto zatím nedovedou
- DOSPĚLÝM se hodí znát jednotlivé pomůcky, znát jejich názvy a dokázat opakovaně pojmenovávat i jejich jednotlivé části (*projít fotografie aktivit*)
- DOSPĚLÍ pojmenovávají předměty jednoduše - jedním slovem – př. *tácek, houbička, sklenička, kapka, hadřík, kráječ, prkýnko, barva, pastelka, kobereček, stolek, židle, dřez, kohoutek...* - pro seznamování se s názvy předmětů, pro rozvoj jazyka a pro snazší orientaci v prostoru
- **DOSPĚLÍ mluví tiše** a ke komunikaci s dětmi používají popis, tj. krátké větičky, např. o tom, co sami jdou právě udělat nebo dělají (např. *ted' vezmu domeček s táckem a odnesu ho na stoleček, tady je....*)
- samozřejmostí je jasná výslovnost
- pro informování či navigování mohou DOSPĚLÍ používat oznamovací větičky typu
 - „*kroužek **se dá** nasadit na kolík*“
 - „*kuličku **můžeš** vhodit do otvoru*“
 - „*tady je taštička, **dá se** položit sem*“ – a fyzicky se místa dotknout
- **PRO DOSPĚLÉ (i pro jejich děti) má smysl zaměřovat se na přítomný okamžik**, sledovat, kam směřuje pozornost dítěte a jaký má dítě záměr (není potřeba komentovat minulost, budoucnost, hodnotit, porovnávat..)

**děti žijí v přítomnosti a učí fungovat v našem světě,
viditelný pokrok či výsledky se projevují až za delší čas,
ale když děti povyroستou a dokáží se o sebe postarat, stojí to za to**

Tipy pro komunikaci s dětmi v herně

Pro malé děti má smysl

- používat krátké větičky, podávat jednoduché informace
- pojmenovávat věci, se kterými si dítě hraje/sleduje

Když si dítě vybere aktivitu, se kterou se seznamuje, mohu popisovat, co bere do ruky, např. „*kroužek*“, nebo informovat „*korálek se dá navléci na provázek*“ a „*můžu ti ukázat, jak se s tím pracuje*“ (=informace, ne otázka) a počkat, jestli dítě o ukázkou stojí (když ne, nevadí); nebo říci „*můžu s tebou spolupracovat*“

Když je potřeba něco uklidit (někde po dítěti něco zbylo), upozorňuji na to např. větičkou typu „*Daníku, kobereček*“ nebo „*vidím na zemi kroužek...*“ **používám čistý popis toho, co vidím, slyším, vnímám** – nepoužívám věty ve druhé osobě tj. nemluvím o tom, že dítě něco zapomnělo, udělalo chybu... jen mu podám informaci a případně (zpočátku často) ukážu, jak situaci řešit

Když vidím, že dítě má „rozehranou“ jednu aktivitu a bere do ruky druhou, poskytnu informaci např. „*tady je na stolečku krabička (1.předmět) a patří sem*“ (fyzicky se dotknu toho místa) a mohu nabídnout spolupráci „*já ti můžu podržet/pohlídat lepení (2.předmět), „krabička se dá položit sem a pak si můžeš vzít lepení*“

Když je věcí neuklizených moc, pojmenovávám „*je tady TO a TO a TO... „Můžu uklidit TO a ty TO...*“ (nabídka spolupráce). **Nemluvím o tom, že je potřeba něco uklidit, ale poskytuji ty nejjednodušší informace „co a jak“ pro postupné řešení. Při oprávněných požadavcích nekladu otázky.** Řešením často bývá, dítěti danou věc mohu podat blízko k rukám, většinou si ji vezme a jdeme spolu tam, kam věc patří. U malého dítěte to nedělám se všemi předměty, spíš jde o to, aby odneslo aspoň část a aby vidělo, že věci mají své místo. Je potřeba nesklouznout k buzeraci. Dítě sleduje a vnímá i to, když uklízí maminka, a zapamatovává si, kam co patří a co dělat. Ale když maminka uklízí všechno, dítě to bere jako standard, což nese časem důsledky 😊 vše je o hledání rovnováhy

Když dítě dělá, co není žádoucí (např. z hlediska bezpečnosti nebo potenciálního rozbití), tak **mluvím o tom, co se s danou věcí dělat dá.** Na co je určená. Podávám informaci. Snažím se vyhnout větám, že se to nemá. A také mu mohu ukázat, kde se daná činnost provádět dá (házení, běhání, hluk). Mohu použít věty typu: „*Vidím, že potřebuješ běhat. Běhat se dá jenom venku. Můžeme tam jít...*“ a když jde o činnost, která do herny opravdu nepatří, je potřeba projevit **jasný postoj „NE“ „DOST“ „STOP“ „Nelíbí se mi...“ „Vadí mi...“**

Ocenění činnosti dítěte vs. pochvaly

Dospělí děti často chválí. Dělají to většinou v dobré víře, z radosti z úspěchu dítěte (možná i z nedostatku slovní zásoby nebo ze snížené schopnosti přiblížit se dítěti). A často vůbec netuší, že **pochvaly obecně jsou nástroje vnější motivace, které potlačují motivaci vnitřní, vytvářejí závislost na autoritě a vedou k poslušnosti ale ne k odpovědnosti.** Např. když si dítě v herně dohraje s nějakou aktivitou a vrátí ji na své místo, maminka mu např. řekne „*ty jsi šikulka*“, dává mu tím informaci, že nejde o jeho odpovědnost, ale o to, že ONA JE RÁDA, když to dítě dělá tak a tak, protože ve skutečnosti chce, aby to tak dítě dělalo pořád. A dítě stejnou činnost potom může opakovat ne pro pocit vlastní spokojenosti nebo proto, že je to normální, ale proto, aby následovalo vůli druhého. A maminka to myslí dobře a přitom vůbec nevnímá, že **tím s dítětem vlastně skrytě manipuluje.**

Obecně je uznání a ocenění běžnou lidskou potřebou (tedy potřebou ega...) a zpětná vazba smysluplná je, stačí jen vědět, jak věty formulovat.

Jaký je **rozdíl mezi oceněním a pochvalou???** **Při ocenění se nehodnotí.** Reálně se popisuje výsledek nebo situace a nezaměřuje se na osobu, která činnost provádí. To poskytuje rovnocenný postoj dvou lidí. Naproti tomu **pochvala osobu hodnotí**, často přehání. Jedna z osob se staví do vyšší pozice hodnotitele. Druhá osoba je v podřízeném postavení, je s ní skrytě manipulováno a může vznikat závislost.

Např. kreslení – když dítě přinese dospělému vlastní výtvar, může být opět slyšet „*ty jsi šikulka*“. Dítě pak vnímá, že pozornost/radost dospělého může být spojená s tím, když JE z pohledu dospělého NĚJAKÉ ... a ovlivňuje to volbu jeho budoucího snažení... Obrázek se dá popsat slovy „*vidím čárky, spoustu čárek, vlnovky, tečky*“ anebo třeba ocenit „*tenhle obrázek se mi líbí, mám radost, žeš mi ho přinesl ukázat*“

OCENĚNÍ	POCHVALA
realistický popis	přehánění (časté použití superlativů)
popisuje se věc (výsledek, průběh)	hodnotí se osoba
rovnocenný respektující postoj	nadřazený postoj

POCHVALOU ŘÍKÁME DÍTĚTI „Děláš věci k mé spokojenosti.“
OCENĚNÍM ŘÍKÁME „Vážím si tě.“

Často chválené dítě buď časem může začít činnosti (za které je chváleno) vzdávat nebo je dělat pro pochvaly druhých, zejména proto, že chce jejich pozornost ... vlastně touží, aby ho druzí měli rádi, a tím se odpojuje samo od sebe a stává se „poslušným“ v podstatě pro pozornost a lásku druhých. Velmi často používané pochvaly vytvářejí závislost na autoritách až do té míry, že když člověk nedostane za svou činnost pro něj běžnou pochvalu, myslí si, že udělal něco špatně (i v dospělosti...).

Když si dítě osvojí nějakou novou činnost a maminka z toho má radost, má smysl se zastavit a sledovat, jak situaci prožívá dítě - jestli mu svítí oči radostí, spokojeností... nebo jestli je to pro něj běžná rutina. Stojí za to si uvědomit, zda dítě potřebuje naši reakci, jestli na ni čeká/nečeká, a případně proč na ni čeká. **Když má maminka radost, dítě to cítí a nepotřebuje k tomu dalších slov. Stačí úsměv, který vyvěrá z opravdovosti. A navíc maminka má také vždy možnost svou radost projevit, jednoduchým popisem toho, co ona sama cítí, tj. větami v první osobě jednotného čísla** např. *mám radost, že se tohle povedlo... líbí se mi, že ... vidím, že ti září oči radostí... vypadá to, že máš radost, že jsi to dokázal, zvládnul...* 😊 nebo prostě jenom říct „super“ „paráda“ ...

Při projevech ocenění a uznání roste vzájemná důvěra a dítě může cítit, že si ho vážíme a všímáme a že nám na něm záleží.

Obecné tipy na projevení UZNÁNÍ, OCENĚNÍ

1. popsat, co vidíme (případně popsat úsilí dítěte)

př. malování „*vidím tady sluníčko, domeček...to asi dalo práci*“

2. popsat pocity dítěte při úspěchu

př. „*jsi asi rád, že se ti to podařilo*“

3. poukázat na pozitivní přirozené důsledky

př. po úklidu „*ted' je tu čisto a spousta místa*“

4. pojmenovat výkon dítěte

př. „*složil takovou skládačku, to už chce vytrvalost*“

5. poděkovat, bylo-li něco pro nás

6. popsat vlastní pocity, které prožíváme díky tomu, co dítě udělalo

př. „*mám radost*“ „*jsem ráda*“ „*cítím se dobře, že...*“

Montessori pomůcky se dělí do několika oblastí:

Aktivity praktického života a jeho nácviku, Smyslový (senzomotorický) materiál, Kosmická výchova, Jazyk, Matematika

Montessori pomůcky jsou předměty, které vznikly z poznatků posbíraných během desítek let pozorování hry a práce dětí bez zásahů dospělých, a na základě dětských potřeb. Montessori pomůcky dávají dětem možnost osvojovat si činnosti, zkušenosti a informace, a vycházejí ze senzitivních fází dětí.

Období zvýšené vnímavosti neboli **senzitivní období**, je doba, kdy **dítě dělá/opakuje** (nebo potřebuje dělat) **stále dokola nějakou činnost na základě obrovského vnitřního zájmu** (ne na základě vlastní vůle nebo vůle někoho dalšího). Díky využití senzitivního období se dítě danou činností nebo informací může naučit velmi rychle a hlavně **samo od sebe**. Senzitivní období u dětí jsou dočasná, rychle se střídají a mohou pominout bez naplnění/využití. **Proto má smysl vědět, čeho si u dětí všímat, jaké mohou být jejich potřeby a co je možné jim poskytovat...**

Senzitivní období prvních let života dítěte odpovídají tomu, jak si dítě osvojuje hrubou a posléze i jemnou motoriku, **učí se chodit, ručičkami zacházet s předměty a mluvit**, což je velmi úzce propojeno, a proto **se oceňuje při budování intelektu pohyb na tisíc způsobů**

Senzitivní období během prvních tří let života	
Věkové rozmezí	Senzitivní období
0-3r (vrchol ve 3 letech)	Silné nutkání používat všechny smysly k objevování světa
0-3	Intenzivní zájem o mluvené slovo (jazyk)
0-3 (vrchol ve 2 letech)	Láska k řádu/pořádku a rutině
2-3	Zájem o precizní, kontrolovaný pohyb
2 ½ – 3 ½	Fascinace velmi malými předměty
Senzitivní období během 3-6 let života	
Věkové rozmezí	Senzitivní období
3-4	Zájem o specifické typy smyslového objevování, jeden „smysl“ v danou chvíli; zájmy navazující na zájmy předchozí
4-5	Nutkání vylepšovat smyslové vnímání a schopnost rozlišování
3 ½ až 6	Zájem o sociální zvyky svého okolí/prostředí
3 ½ až 5	Zájem o psaní
4-6	Zájem o čísla a počítání
4 ½ až 6	Vznikající zájem o čtení

Z knihy Susan Feez: Montessori and Early Childhood

Aktivity praktického života a jeho nácviku

Dítě se chce naučit to, co vidí ve svém okolí – u dospělých, u dětí, u všech...

Malé dítě chce být s dospělými a potřebuje se zúčastňovat jejich každodenních činností. A toto mu mohou usnadňovat montessori pomůcky pro praktický život. **Jde o reálné nástroje přizpůsobené věku a rozměrům dítěte, které skutečně fungují.** Dítě je díky nim schopno vykonávat tytéž aktivity, které vidí u dospělých, např. utírání, leštění, čištění, přelévání, zametání, oblékání, zapínání, šněrování, prostírání, stolování, mytí, praní... (cokoli)

Pro dospělé nemusí být snadné porozumět smyslu dětí pro dokonalost při zvládnání zručností praktického života. Pro dospělé mohou být tyto činnosti běžnou rutinou, ale pro malé dítě jsou **smysluplné a tvořivé, protože obsahují zajímavé pohyby.** Jsou to činnosti, které upoutávají jeho pozornost a jsou pro něj snadno pochopitelné. Nápadné a lehce napodobitelné pohyby podněcují snahu dítěte, vedou k větší fyzické zručnosti, k dokonalosti pohybu, ke koncentraci a k vnímání posloupnosti děje. Ale samozřejmě než např. čistota stolu malé dítě víc zajímá **pohyb** při mytí stolu. **Pohybem dítě získává základní ovládnutí motoriky a koordinaci oko-ruka.** To mu umožňuje postupně si úspěšně osvojovat další a další dovednosti.

Mezi aktivity praktického života a jeho nácviku obecně patří:

přenášení předmětů, suché aktivity, mokré aktivity, otevírání/zavírání, skládání, třídění, párování, příprava jídel a stolování, péče o sebe, osobní hygiena, oblékání, péče o prostředí, chování ...

Malé dítě „jde“ po reálných činnostech a jejich procvičování, protože mu to umožňuje fungovat nezávisle, soběstačně a svobodně ve světě dospělých

Smyslový materiál

Smyslové pomůcky jsou seskupeny podle určitých fyzikálních vlastností, jako např. barva, tvar, velikost, zvuk, struktura látky, hmotnost, teplota, vůně, chuť...

Každá sada předmětů reprezentuje jednu stejnou vlastnost, ale různé úrovně – jde o izolaci jedné vlastnosti, jejíž vnímání nemají rozptylovat vlastnosti další; jsou zde postupné ale pravidelné rozdíly mezi jednotlivými předměty - např. sada předmětů stejného tvaru s rozdílnými rozměry nebo naopak předměty stejné velikosti ale s rozdílnou hmotností

Procvičování a zdokonalování smyslů vede k prohlubování smyslového vnímání a **vytváří pevné základy pro intelektuální růst**. Intelekt se formuje na základě konkrétních představ, pomocí kontaktu s prostředím a podrobným zkoumáním tohoto prostředí. Bez toho by abstraktnímu myšlení chyběla přesnost.

Je-li dětem umožněno smysly procvičovat byť jen dočasně, dochází k vytváření základních představ a intelektuálních návyků.

Smyslový materiál vychází vstříc citlivosti dítěte na řád, pohyb, řeč. Dítě podle vnějších znaků začíná rozlišovat protikladné vlastnosti předmětů, např. silný-slabý, malý-velký, krátký-dlouhý, široký-úzký, nízký-vysoký, uvědomuje si jejich vzájemné souvislosti, podobnosti, odlišnosti a i jejich polohu a umístění v prostoru.

Mezi aktivity pro smyslovou výchovu patří:

- **poznávání rozměrů** (válečky s úchyty a barevné válečky bez úchyty, růžová věž, hnědé schody, červené tyče)
- **poznávání barev** (barevné destičky pro párování, stupňování barev)
- **rozvíjení hmatu** (hmatové destičky, krabice s látkami, hmatový pytlíček, stereognostické pytlíčky)
- **rozvíjení sluchu** (zvukové válečky, řada zvonků)
- **poznávání váhy** (hmotnostní destičky)
- **poznávání teploty** (teplotní destičky, teplotní lahvičky)
- **rozvíjení čichu** (čichové lahvičky)
- **rozvíjení chuti** (chuťové lahvičky)
- **poznávání forem a tvarů** (geometrická tělesa, geometrická komoda s kartami, konstrukční trojúhelníky, binomická a trinomická krychle)
- **rozvíjení kinetického smyslu** (chůze po čáře, chůze s předmětem v ruce, na hlavě, se zavázanýma očima, s překážkami)

Kosmická výchova a rozvoj jazyka

Kosmická výchova je sjednocujícím prvkem pedagogiky Marie Montessori. Je obdobou toho, jak chápal svět Jan Ámos Komenský, tedy souvislost všech věcí, jednotný celek.

Kosmická výchova je nauka o všem, co nás obklopuje. Zahrnuje témata obsažená v prvouce, vlastivědě, přírodovědě, zeměpisu, dějepisu, a i v chemii a fyzice. Součástí kosmické výchovy jsou také dovednosti pohybové, hudební, výtvarné a i patří sem témata společenská...

Odpovídání na otázky dětí vychází z celku a vysvětluje se na základě jednotlivých částí, aby děti pochopily souvislosti. Předměty a aktivity témat zahrnutých v kosmické výchově poskytují dítěti možnost pochopit řád světa, vžít se a existovat v něm, najít své místo a naučit se zacházet se sebou i s okolím.

Velké množství materiálu z různých oblastí je zpracované trojrozměrně, v obrázcích i graficky. V montessori školkách a školách jde o květiny, živá zvířátka, kalendář přírody, hodiny, pozorovací stůl, stůl pokusů... Venku např. krmítka, záhonky, nářadí ...

Není důležité, aby se děti naučily vše, co existuje, ale mají mít tolik času, aby se mohly do jednotlivých oblastí ponořit.

Ve školním věku poté spojení informací do tematických projektů pomáhá dětem učit se v souvislostech, a může vést k respektu a toleranci. (Pro Marii Montessori bylo chápání potřeby mírového vývoje stěžejní téma, protože žila v období obou světových válek)

Mezi aktivitky kosmické výchovy patří v herně veškeré předměty, které zprostředkovávají informace o prostředí a zároveň se využívají jako **jazykový materiál pro rozvoj slovní zásoby** a tedy mateřského jazyka

- reálné věci/předměty: ovoce, zelenina, květiny, větvičky, šišky, hlína, kameny ...
- 3D modely předmětů: plastové modely zvířátek, květin, dopravních prostředků, model zeměkoule – globus „voda/pevnina“, globus světadílů
- 2D modely předmětů: dřevěné puzzle obratlovců, rostlin, světadílů
- 2D obrázky: zalamínované fotografie, předlohy/šablonky...

Náplň setkávání

Otevření domečku – max 10 minut před začátkem setkání (a někdy i méně)

Zahájení – zvonění zvonkohrou, pozdravení říkankou (je snaha vítat se pravidelně)

Samostatná činnost, stolování

Zvonění – signál, že se blíží konec, v klidu se dokončí práce a jde se zpívat

Společné zpívání jednoduchých písniček (coby jazyková aktivita)

Rozloučení říkankou

Pro běžný provoz

- značení aktivit fotografiemi (prosím zaslat mailem foto dítěte, budou vytvořeny zalaminované kartičky na míru)
- pro aktivitky přípravy svačinek jako je krájení, strouhání aj. si můžete nosit z domova vlastní suroviny (banány, okurky, jablka, sýr...), jen je potřeba suroviny většinou dětem doma předpřipravit, např. okurku nakrájenou na kolečka, jablka na měsíčky
- v šatně zůstávají boty a svrchní oděv – bundy, kabáty; nahoru do patra na podestu si můžete vzít s sebou batoh, tašku, zavazadlo se svačinou – v šatně na ně nebude prostor
- stolování a konzumace potravin i pití pouze v samostatné místnosti, stolování probíhá v čase skupinky (po ukončení hodiny už se svačit nechodí, je potřeba nechat prostor pro uklizení prostoru před další skupinou)
- **na chodbě prosím – tiše a opatrně, schody jsou příkré a je potřeba zajistit, aby děti nevstupaly na schodiště samotné bez doprovodu**
- **pro potřeby výměny skupinek je důležité, aby klienti opustili budovu do deseti minut po ukončení hodiny** děkujeme
- v herně je potřeba zajistit, aby děti chodily krokem (pokud dítě moc potřebuje běhat, je potřeba jít běhat ven z budovy (na chodbě nelze) - děkuji
- pokud je dítě zvyklé na hračky z domova, je potřeba nechávat je dole v šatně
- **vybavení herny má svou hodnotu – kdyby došlo k poškození některé pomůcky, je potřeba spolupracovat a uhradit pořízení pomůcky nové dle instrukcí herny**
- **informování o absencích ráno do 8:00 hodin (odpolední skupinky do 13:00 hod) formou sms na tel. 606789421** čím dříve se o absenci dozvím, tím roste pravděpodobnost, že někdo jiný stihne přijít na náhradu – děkujeme
- kočárky mají kryté stání v samostatné garáži, prosím o důsledné zavírání vstupních dveří domečku, když se chodí do garáže – děkuji

- <u>během hodiny je potřeba netelefonovat a nesmskovat – prosím o VYPNUTÝ ZVUK mobilu – děkuji</u>- <u>je-li nutně potřeba jít telefonovat na chodbu, chodí dítě s maminkou</u>

„Montessori“ maminka, tatínek, babička

... vnímá dítě v přítomnosti

... **pozoruje**

... odhaduje záměry dítěte

... učí se dítěti porozumět

... **zprostředkovává dítěti možnost sbírat zkušenosti**

... připravuje pro dítě prostředí

... pořizuje předměty, vyrábí aktivitky a nelpí na jejich použití

... **nezištně vede svým příkladem**

... je připravená/ý k akci

... **nezasahuje do činnosti dítěte nadbytečně**

... a zároveň umí poskytnout jasné hranice tam, kde je to potřeba

... respektuje sebe, dítě, okolí, vše

... zná své možnosti a je s nimi v souladu

... **a učí se znát potřeby dítěte**

... ví, že montessori pedagogika je pouze kvalitní nástroj
a že **podstatná je přítomnost a směřování k rovnováze**

a může se přidat láska k dítěti

i vděčnost za možnost být maminkou, tatínkem, babičkou...

vše ostatní přichází v naladění na daný okamžik

